

megszervezését irányítani. Mivel azonban a szövetkezés nem volt mindig önkéntes, meglátszott ez azután a rossz munkafegyelmén, gyöngé termelési eredményeken stb., vagyis a cél nem szentesíti egészen az eszközt, mert a célban benne van az eszköz hatása is. A szövetkezetesítés elbeszélése itt azért sematikus, mert az író lényegében a járási funkcionárius álláspontját teszi magáévá; az ingadozó parasz-tét is magáévá kellene tennie, hogy összetettebb módon ábrázolhassa a jelenséget, hogy az művészi igazsággá változhassék. Ez nem azt jelenti, hogy a művészek is ingadoznia kell különböző álláspontok között, hanem csak annyit, hogy a kép-szerű ábrázolásban az igazság mélyebben és összetettebben is kifejezhető, s az írónak nem kötelessége minden rendelkezést vagy eseményt megmagyarázni, elég, ha bemutatja. Egy-egy jelenség a valóságban is gyakran bonyolult, ellentmon-dásos, de eltérnénk a tárgytól, ha itt részletesebben elemeznénk a valóság és a műalkotás összefüggéseit. Talán így is sikerült megvilágítanunk, mik a sema-tikus buktatók történelmi tematikájú epikánkban.

A Szlovák Nemzeti Felkelés vagy a szlovákiai magyar nemzetiség jogfosztott-ságának ábrázolásában található sematikus motívumokat még könnyebb kimu-tatni, mert ezekről a történelmi eseményekről az elmúlt húsz évben eléggé külön-böző és részben ellentmondó értékelések láttak napvilágot, s egyes íróink is kü-lönböző módon ábrázolták. Egy 10 évvel ezelőtt megjelent szlovákiai magyar re-gényben pl. azt olvassuk, hogy a magyarok kitelepítésének követelése igazságos volt, mert az egész szlovák nemzet határozta el. Ma már felesleges volna az ilyen megállapításokkal vitatkozni, hisz mind az író, mind az olvasó túlhaladottaknak tartja.

A hiányosságok további elemzésével hamis elképzelést támaszthatnánk az olvasóban Egri művéről, amelyet pedig így is a legsikerültebbnek tartunk a szlo-vákiai magyar történelmi regényalkotások között. Külön kell hangsúlyoznunk azt a tényt, hogy több mint tízezer példányban vette át terjesztésre a magyarországi Kossuth Könyvkiadó, s így olyan olvasóközönség is megismerkedhetik egy nemzeti kisebbség életével és problémáival, amelynek hasonló élményben nem volt része. A szlovákiai magyar könyvek közül a *Megmondom mindenkinek* méltán jelenti az eddigi legnagyobb magyarországi könyvsikert, mert az említett sematikus mo-tívumok ellenére nem tekinthető csak „csinált” regénynek. A főhős házasságának története, őszinte közvetlenséggel előadott viszontagságai, kalandjai valóban regé-nyes érdekességűek. Bizonyára azt sem kell részletesebben magyaráznunk, hogy a történelmi-társadalmi regénynek nem egyedüli célja a gyönyörködtetés, hanem fon-tos ismeretközlő jelentősége is van, s Egri könyve ebből a szempontból hitele-sebb olvasmány történelemkönyveinknél, melyeket még régebbi szempontok és eredmények alapján írtak. A mű szerkezete alaposan átgondolt és egységes, stí-lusa is jobb a szlovákiai magyar regények átlagáénál; nyelvi szempontból csak Rácz Olivérnek *Megtudtam, hogy élsz* c. regénye állítható Egrié mellé. Néhány kritikus megjegyzésünkkel nem a regény elmarasztalása volt a célunk, hanem aktuális tematikájú történelmi és társadalmi epikánk általában tapasztalható (szá-mos írónknál még fokozottabb mértékben) hibáira akartunk rámutatni.

CSEHSZLOVÁK KÖLTŐK

OLDRICH MIKULAŠEK*

A MÁSODIK POHÁR

*Ma minden tavaszt
dáridóra hívunk*

*Az ablakokon kizöldülnek a zsaluk
s női keblek sóhajoktól tépázottan,
mindig csak két csillaggal,
új eget fognak érinteni,
kékebbet, mint maguk.*

*A tetők macskaháta roppan
a szegélycserépben,
mintha csak a hold körme
gerendába törne.*

*Egyetlen karmolás az éj,
szükszavú lesz szörnyen:
Mi van veletek?
Veled mi van? Beszélj.*

* Oldřich MIKULAŠEK, született 1910-ben, a süfített metafora mestere. A lassan klasszikus-számba menő költő, sok fiatalnak mintakép. Eveken át szerkesztette a brünni Host do domu-t, s még ma is a szerkesztő bizottság tagja. Utolsó versesköteteivel az idősebb nemzedék élére került. Az itt közölt két verse a „Poharak” című ciklusból való.

A NEGYEDIK POHÁR

*Félig üritett kehely a róna,
barázdában tócsa —
Micsoda tavasz!
Fogolymadár-zóna*

*A szélén még van jég,
vékony, mert a szív már olvadt,
de a varjúnak, ha rálép,
még e hártya parancsolgat.*

*Mikor pedig a gyászmadarak
ittak már a zavaros léből,
karom koccan, a kehely feldől
s mi marad? Pár törött dirib-darab
Micsoda tavasz!*

JIRI ŠOTOLA*

PARTHENON

*Ebben az évben, szeptemberi délelőttön
látták az Akropoliszon elsétálni
a milói Vénuszt.
A nap őrzöngött
és a legyek lenn a bazárban
megtámadták a húst.
Nem volt egészen kézenfekvő,
szobor-e, vagy modell,
szépség,
vagy egyszerűen botrány.
Részeg katona nyugodtan célbavette
a hatalmas, töltött, fényes pisztolyával,
mások meg, józanul is,
vas-székkal,
juttalompénzzel,
nyállal támadták.
Védtelenül világított az őrzítően fehér
pentelikoni márvány.
Az asszony meztelen volt.*

*Ebben az évben, midőn nagy gonddal
a kályhába tömtem mindent, mi szükségtelen a léthez,
a kezem ügyébe folyton
valami furcsaság akadt, úgymint ócska, törött szárny,
vagy papír,
rajta írka-írka,
„eszmények”, vagy talán „tisztá szív”,
„jellem”, meg ilyesféle —
állítólag nevetséges s bohó szavak,
s minden, mi felesleges — a honoráriumhoz.
Fislákcsl
a láng a kályhában, várt s aztán lobogott,
a márvány fehér volt, a bárányhús-cafatokról
csöpögött a vér, eső mossa a márványt,*

* Jiri ŠOTOLA, született 1924-ben, cseh költő, a jelenleg negyven év körüli írónemzedék főgyűrnisége. 1964 június elsejétől a Csehszlovák Írószövetség főtákará.